

ЗАВОРА Т. М.

к. е. н., доцент

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

БІЛЬКО С. С.

студент фінансово-економічного факультету

Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка

НЕДЕРЖАВНІ ПЕНСІЙНІ ФОНДИ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ ІНВЕСТОР В РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Метою статті є визначення ролі недержавних пенсійних фондів у підвищенні добробуту населення та розвитку реального сектора економіки України. Досліджено світовий досвід використання потенціалу недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів довгострокових фінансових ресурсів для економічного розвитку країни. Розкрито особливості функціонування недержавних пенсійних фондів. Установлено особливості інвестування активів недержавних пенсійних фондів та визначено обмеження щодо здійснення цього процесу в Україні. Виявлено фактори, які стримують активну участь населення в розміщенні власних заощаджень у цього фінансового посередника. Проаналізовано структуру інвестованих активів недержавних пенсійних фондів України.

Ключові слова: недержавний пенсійний фонд, пенсійне забезпечення, інвестиційний потенціал, реальний сектор економіки, довгострокові фінансові ресурси, фінансовий ринок.

ЗАВОРА Т. Н.

к. э. н., доцент

Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка

БИЛЬКО С. С.

студент финансово-экономического факультета

Полтавский национальный технический университет имени Юрия Кондратюка

НЕГОСУДАРСТВЕННЫЕ ПЕНСИОННЫЕ ФОНДЫ КАК ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЙ ИНВЕСТОР В РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Целью статьи является определение роли негосударственных пенсионных фондов в повышении благосостояния населения и развитии реального сектора экономики Украины. Исследован мировой опыт использования потенциала негосударственных пенсионных фондов как институциональных инвесторов долгосрочных финансовых ресурсов для экономического развития страны. Раскрыты особенности функционирования негосударственных пенсионных фондов. Установлены особенности инвестирования активов негосударственных пенсионных фондов, и определены ограничения по осуществлению этого процесса в Украине. Выявлены факторы, которые сдерживают активное участие населения в размещении собственных сбережений у этого финансового посредника. Проанализирована структура инвестированных активов негосударственных пенсионных фондов Украины.

Ключевые слова: негосударственный пенсионный фонд, пенсионное обеспечение, инвестиционный потенциал, реальный сектор экономики, долгосрочные финансовые ресурсы, финансовый рынок.

ZAVORA T. M.

candidate of economic sciences, associate professor

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

BIL'KO S. S.

student of financial-economic faculty

Poltava National Technical Yuri Kondratyuk University

NON-STATE PENSION FUNDS AS THE REAL SECTOR'S INSTITUTIONAL INVESTOR OF THE ECONOMY OF UKRAINE

The aim of the article is to determine the role of non-state pension funds in the increase of population welfare and in the development of the real sector of the economy of Ukraine. The world experience usage of the

potential of non-state pension funds as institutional investors of long-term financial resources for the economic development of the country was investigated. The functioning peculiarities of non-state pension funds were distinguished. The factors of investing assets of non-state pension funds were set and the limitation concerning realization of this process in Ukraine was defined. The factors which restrain the active participation of the population from investing their own savings into this financial mediator were found out. The invested assets structure of non-state pension funds of Ukraine was analyzed.

Keywords: non-state pension fund, pension insurance, investment potential, the real sector of economy, long-term financial resources, financial market.

taya_zavora@mail.ru, aros00@yandex.ua

Постановка проблеми. Найважливішою складовою добробуту громадян кожної держави є забезпечення соціальних гарантій за рахунок страхових виплат. Основною складовою системи соціального захисту населення в Україні є пенсійне забезпечення, яке охоплює непрацездатних громадян похилого віку, інвалідів, осіб, які втратили годувальника. Існуюча пенсійна система в Україні, на жаль, не забезпечує громадянам адекватного заміщення пенсією заробітку, втраченого ними у зв'язку зі старістю, та потребує виважених дій стосовно її реформування у напрямі дотримання умов призначення пенсій у солідарній системі відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» й завершення задекларованих планів зі створення системи накопичувального пенсійного забезпечення.

Саме ефективне функціонування системи недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об'єднань у формуванні пенсійних накопичень сприятиме як отриманню громадянами додаткових виплат, так і мобілізації додаткових джерел інвестиційних ресурсів у національну економіку України. У зв'язку з цим, на сучасному етапі розвитку національної економіки України постає проблема мобілізації додаткових джерел інвестиційних ресурсів такого потужного, як показує світова практика, інституційного інвестора, як недержавні пенсійні фонди.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед вітчизняних учених, які досліджували теоретико-методичні та практичні аспекти пенсійного забезпечення: В. Бессараб, І. Гнибіденко, Б. Зайчук, Е. Лібанова, А. Нечай, М. Папієв, В. Яценко [1].

Питання реформування пенсійної системи України висвітлені в працях іноземних експертів, серед яких Грег Мак Таггарт і Марчін Свенчіцкі [2, 3].

Вивченням особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів та реформування пенсійної системи України займаються науковці: В. Базилевич, Т. Бондарук, Н. Внукова, О. Коваль, Н. Науменкова, Л. Птащенко та інші [4, 5].

Питанням інвестиційної діяльності та функціонування пенсійних фондів на світових фінансових ринках присвячено праці О.В. Мелешко [6].

Дослідження особливостей функціонування недержавних пенсійних фондів (НПФ) як фінансових інститутів на фондовому ринку України здійснювали у своїх працях С. Брагін, Н.В. Ткаченко [7, 8]. Визначенням ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення в контексті діяльності недержавних пенсійних фондів займалася К.А. Грем'яцька [9]. Пошуку шляхів ефективного використання фінансових ресурсів НПФ присвячені праці В. Поворозника [10]. Водночас подальшого дослідження потребує аналіз ефективності розвитку НПФ як інституційного інвестора в реальний сектор економіки нашої держави.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ролі НПФ у соціально-економічному розвитку країни та дослідження сучасної практики використання інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів у зарубіжних країнах з подальшим виявленням шляхів оптимізації їх інвестиційного потенціалу в Україні.

Виклад основного матеріалу. До пріоритетних завдань держави належить підвищення рівня соціальної захищеності її громадян, у першу чергу, шляхом проведення ефективної політики у сфері пенсійного забезпечення. Захист від бідності при настанні старості, гарантування певного рівня доходу після завершення трудової діяльності та захист зазначеного доходу від подальшого абсолютного і відносного знецінення потребують подальшого розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення.

Аналіз практики недержавного пенсійного забезпечення зарубіжних країн виявив, що НПФ здатні мобілізувати значні обсяги довгострокових фінансових ресурсів і трансформувати їх в інвестиційний ресурс для стабілізації та розвитку не тільки фінансового ринку країни, а й економіки в цілому. У більшості розвинених країнах світу величина активів НПФ перевищує 70–80% обсягу їх ВВП, стосовно ж України загальна вартість активів НПФ становить менше 0,2% ВВП. Низька популярність недержавних пенсійних фондів як інститутів акумуляції заощаджень суб'єктів господарювання і домогосподарств, що є внутрішнім джерелом довгострокового інвестиційного капіталу, зумовлює обмеження можливостей залучити їх до інвестиційного процесу.

Потенційними інститутами мобілізації довгострокових ресурсів для фінансування проектів розвитку виступають НПФ, які шляхом акумуляції незадіяних пенсійних активів сприяють суттєвому збільшенню обсягів інвестування реального сектора економіки й економічної системи в цілому.

Згідно із ЗУ «Про недержавне пенсійне забезпечення» недержавний пенсійний фонд – це юридична особа, яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам зазначеного фонду у визначеному порядку [11]. Винятковим видом діяльності для НПФ є недержавне пенсійне забезпечення. До функцій НПФ відносять: акумуляцію заощаджень населення у вигляді пенсійних внесків; формування довгострокових пенсійних ресурсів; ефективний розподіл фінансових ресурсів; диверсифікацію ризиків.

За свідченням Н.В. Ткаченко, порівняно з комерційними банками, капітали яких в сучасних реаліях становлять основне джерело фінансування економічного розвитку держави, НПФ мають такі конкурентні переваги: акумулюючи заощадження суб'єктів господарювання й домогосподарств, фонди формують потужне внутрішнє джерело довгострокових фінансових ресурсів, що надає їм «природну перевагу» у фінансуванні довгострокових інвестиційних проектів перед комерційними банками, ресурсна база котрих є переважно коротко- й середньостроковою і значною мірою формується за рахунок зовнішніх запозичень. У разі розгортання кризових явищ на фінансовому ринку комерційні банки наражаються на ризик дострокового повернення коштів із депозитних рахунків, тоді як НПФ не чутливі до цього ризику: заощадження, що обліковуються на індивідуальних пенсійних рахунках у НПФ, мають цільове призначення, тому їх дострокове вилучення неможливе, крім виняткових випадків, передбачених законодавством. До того ж фонди здійснюють консервативні інвестиції, оскільки основним завданням їх інвестиційної діяльності є збереження і збільшення пенсійних заощаджень на фоні мінімізації ризиків для вкладників та учасників НПФ [8, с. 73].

Однак, незважаючи на значну кількість переваг використання інвестиційного потенціалу НПФ для розвитку економіки України, на сьогодні вони ще не набули достатнього розвитку в інституційній структурі фінансового ринку держави. Із часу запровадження недержавного пенсійного забезпечення й до 2008 р. простежувалася позитивна динаміка щодо кількості функціонуючих недержавних пенсійних фондів, кількості їх учасників та вкладених коштів (табл. 1). Станом на кінець 2014 року рівень охоплення системою недержавного пенсійного забезпечення потенційних вкладників є незначним. Так, 2014 року до недержавних пенсійних фондів було залучено лише 5 % працюючого населення [12], а загальний обсяг пенсійних активів станом на 31.12.2014 становив 2469,2 млн грн (табл. 1), що складає лише близько 0,16% ВВП країни.

На жаль, недержавні пенсійні фонди за роки свого існування в Україні не стали інструментом забезпечення гідної старості, а інвестовані кошти вагомим джерелом потреб національної економіки. Причиною цього став, у першу чергу, низький рівень життя більшої частини населення, що унеможливило його участь у недержавному пенсійному страхуванні. Важливою загрозою у системі пенсійного забезпечення залишається перекладання

відповідальності за майбутнє пенсійне забезпечення громадян України на державу. У зв'язку із цим ми провели соціологічне дослідження серед населення Полтавського регіону щодо його ставлення до участі у системі недержавного пенсійного страхування [14].

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності НПФ за 2005–2014 роки

Показник	Період, роки									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість НПФ	54	79	96	110	108	101	96	94	81	76
Кількість адміністраторів	37	41	50	50	44	43	40	37	28	24
Кількість учасників НПФ, тис. осіб	88,363	193,335	279	482,5	497,1	569,2	594,6	584,8	840,6	833,7
Загальна вартість активів НПФ, млн грн.	46,2	137,4	281	612,2	857,9	1144,3	1386,9	1660,1	2089,8	2469,2

Джерело: розроблено авторами за [13]

Для досягнення основної мети аналізу суспільної думки громадян у Полтавській області стосовно участі у системі недержавного пенсійного страхування застосовувався метод експертних оцінок, який ґрунтується на припущенні, що на основі думок експертів можна побудувати адекватну модель майбутнього розвитку об'єкта прогнозування. Використовуючи метод Дельфі для отримання відомостей про ставлення громадян України до недержавного пенсійного страхування та функціонування фінансового сектора, з метою формування підходу до добровільних пенсійних заощаджень громадян ми здійснили експертне опитування ста респондентів у віці від 18 років і старше – представників різних сфер діяльності: по 20 осіб зі сфер освіти, торгівлі, дорожнього господарства й управління автомобільними дорогами, 13 осіб – зі сфери транспорту та зв'язку, 15 осіб – з банківської сфери, 12 осіб – зі сфери охорони здоров'я й надання соціальних послуг.

Респондентам було запропоновано відповісти на 18 запитань, які стосувалися їх ставлення та поінформованості щодо питань, пов'язаних із недержавним пенсійним забезпеченням. Вибірка зі ста осіб дозволяє отримати достатню кількість відповідей, яка гарантує можливість проведення надійного статистично аналізу за віком, статтю та сферою діяльності. В опитуванні особлива увага приділялася респондентам 18 – 36 років, оскільки саме ця вікова група є цільовою аудиторією реформування системи пенсійного забезпечення і розвитку недержавного пенсійного страхування.

Незважаючи на те, що більшість респондентів стверджують, що достатній рівень пенсійного забезпечення є спільною відповідальністю конкретної особи та держави, 75% респондентів усіх груп за віком і сферою діяльності вважають основним джерелом їх доходу після виходу на пенсію державну пенсію. Ми встановили, що приблизно 27% опитуваних основним джерелом доходу вважають заробітну плату, а близько 17% розраховують на заощадження. Про те, що виплати з недержавного пенсійного фонду можуть бути ще одним джерелом їх доходу після виходу на пенсію, заявили 3% респондентів – представників банківської сфери й освіти.

У результаті аналізу поінформованості щодо використання інструментів заощаджень та інвестицій і ставлення до них респондентів ми виявили, що краще за все опитувані знають про готівкові заощадження в гривнях та іноземній валюті (відповідно 77 і 76%); накопичення готівки у гривні й банківські картки використовують найбільш активно (відповідно 41 і 30%). Установлено, що банківські депозити та ощадні рахунки займають третє місце у рейтингу відомих способів заощадження (71%), але лише 9% респондентів зберігають свої заощадження в банківських установах. Відомим засобом заощадження з метою належного забезпечення у пенсійному віці є придбання нерухомості й землі: про це знають близько 58% респондентів, а використовують лише 14 і 20% відповідно. Одночасно респондентам мало відомі «сучасні» способи чи інструменти заощаджень та інвестицій: лише 9% опитаних

вважають привабливим інвестування в недержавні пенсійні фонди.

Серед основних об'єктивних чинників низької активності населення як потенційних вкладників НПФ варто відмітити: фінансову неспроможність більшості населення здійснювати відрахування до недержавного пенсійного фонду через високі витрати на поточне споживання; недостатню розвиненість фондового ринку України з обмеженим вибором фінансових інструментів для вкладення залучених коштів; відсутність чітких гарантій збереження коштів та низький рівень довіри населення до недержавного пенсійного забезпечення; недостатню інформованість населення про переваги участі у НПФ; відносно жорсткі обмеження вкладання активів фондів у різні фінансові інструменти інвестиційних процесів, що не дозволяє в повному обсязі реалізовувати всі потенційні можливості використання заощаджень населення.

Таким чином, ураховуючи те, що станом на кінець 2014 року лише 5% працюючого населення було залучено до системи недержавних пенсійних фондів, можна говорити про чималий обсяг фінансових активів домогосподарств, що можуть бути спрямовані в реальний сектор економіки держави та сприятимуть стрімкому розвитку її економіки.

Варто відзначити, що для українських реалій залишається нерозв'язаною проблема оптимізації використання інвестиційного потенціалу НПФ. Так, у світовій практиці використовуються дві форми регулювання інвестиційної діяльності НПФ: кількісні обмеження щодо інвестиційних портфелів, які передбачають установлення обмежень (меж) стосовно обсягів розміщення ресурсів пенсійних фондів в активи роботодавців (обсягів інвестування фінансових ресурсів пенсійних фондів в активи роботодавців); правило розумної поведінки, що не передбачає встановлення жорстких обмежень на інвестиції. Головна увага приділяється «розумному» інвестуванню, захищеному від необґрунтованих ризиків.

Зокрема, у країнах, де недержавне пенсійне страхування не досить розвинене (Фінляндія, Франція), а також розвиток фінансового ринку перебуває на початковому етапі (країни Латинської Америки), застосовуються нормативні вимоги щодо обмежень інвестування пенсійних коштів. Тоді як у країнах з розвинутими фінансовими ринками (Австралія, Бельгія, Люксембург) сформувався досить ліберальне регулювання інвестиційного процесу шляхом застосування правила розумної поведінки та нівелювання обмеження щодо лімітів інвестування активів недержавних пенсійних фондів (табл. 2).

В Україні ж, відповідно до Закону «Про недержавне пенсійне забезпечення», управління активами пенсійного фонду може здійснюватися особою, яка отримала ліцензію на провадження діяльності з управління активами. З такою особою укладається договір про управління активами фонду разом з інвестиційною декларацією. У ній відображаються основні напрями інвестування пенсійних активів та обмеження інвестиційної діяльності встановлені згідно із законодавством [11].

Отже, інвестування коштів НПФ в Україні дозволяється у фінансові інструменти, що мають більш високий рівень надійності та ліквідності. У свою чергу, законодавством заборонено вкладення пенсійних коштів у фінансові інструменти, що мають високий рівень ризиків або ж інвестування в які може призвести до виникнення конфлікту інтересів. Крім обмежень інструментів інвестування, законодавством визначені вимоги до структури інвестиційного портфеля НПФ з метою диверсифікації інвестиційних ризиків. Таким чином, регулювання інвестиційної діяльності НПФ в Україні здійснюється на основі комбінації двох підходів: правила розумної поведінки та кількісних обмежень на інвестиції. Загальна структура активів інвестиційного портфеля недержавних пенсійних фондів із встановленими кількісними обмеженнями на інвестиції наведена в таблиці 3.

Слід зауважити, що для НПФ в Україні притаманний значний рівень інвестування пенсійних активів у банківські депозити та порівняно невисокий – в державні боргові цінні папери. Розміщення коштів керуючими активами на депозитах у банках пов'язано з нестабільністю ситуації на фондовому ринку та ринку державних цінних паперів. Що ж стосується світової диференціації інвестиційного портфеля НПФ, то більшість країн

спрямовують левову частку активів пенсійних фондів в акції й облігації та відмовляються від зосередження цих активів на банківських депозитах через їх низьку прибутковість.

Таблиця 2

Нормативні обмеження щодо розподілу активів недержавних пенсійних фондів за інструментами інвестування, %

Країна	Акції	Облігації	Інвестиційні фонди	Позикові засоби	Банківські депозити
Австралія	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній
Австрія	50	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	10	Ліміт відсутній
Бельгія	Ліміт відсутній (вкл. в котирувальний лист)	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній
Фінляндія	50 (вкл. в котирувальний лист), 10 (не вкл. в котирувальний лист)	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	70 (заставні пепери), 10 (субординовані позики)	Ліміт відсутній
Німеччина: пенсійні каси; пенсійні фонди	35 (вкл. в котирувальний лист), 10 (не вкл. в котирувальний лист)	50	35	50 (заставні пепери), 50 (інші)	50
	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній
Люксембург	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній
Польща: відкритий ПФ; професійний ПФ	40 (вкл. в котирувальний лист), 10 (не вкл. в котирувальний лист)	30 (позикові), 15 (муніципальні), 10 (корпоративні)	10 (національний інвестиційний фонд), 10 (закритого типу), 15 (відкритого типу)	Відповідно до інвестицій у частки запозичень	20
	Ліміт відсутній	5	Ліміт відсутній	Відповідно до інвестицій у частки запозичень	Ліміт відсутній
Великобританія	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Не пов'язані з роботодавцем	Ліміт відсутній
США	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Ліміт відсутній	Не пов'язані з роботодавцем	Ліміт відсутній

Джерело: розроблено авторами за [15]

Таким чином, у сьогоднішніх реаліях економічного розвитку недержавні пенсійні фонди займають чільне місце в інвестиційному портфелі зарубіжних держав та можуть як сприяти інвестуванню підприємницького сектора економіки, так і стримувати його розвиток при неправильному розподіленні пенсійних активів. Через відсутність на вітчизняному фінансовому ринку надійних фінансових інструментів, які дали б змогу забезпечити належну диверсифікацію пенсійних активів НПФ, лєвова їх частка на сьогодні становить грошові кошти на вкладних (депозитних) рахунках у банках, котрі у випадку системної банківської кризи ніяк не захищені, а також стримують можливості інвестування фінансових ресурсів НПФ у виробництво [10]. У світовій же практиці визначальним фактором формування стійких темпів довгострокового економічного зростання є нові технології, що й зумовлює зосередження інвестиційного потенціалу фондів в акції та облігації. Це свідчить про те, що перспективним напрямом інвестування пенсійних активів в Україні може бути фінансування високотехнологічних підприємств, які матимуть можливість випуску конкурентоспроможних товарів та сприятимуть підвищенню ВВП України.

Структура інвестованих пенсійних активів станом на 01.01.2015

Активи НПФ	Розміщення інвестицій, млн грн.	Частка розміщених інвестицій, відсоток від інвестиційного портфеля	Встановлені нормативи за законодавством, відсоток від загальної вартості пенсійних активів
Грошові кошти розміщені на вкладних (депозитних) банківських рахунках	953,8	38,6	50
Акції українських емітентів	262,5	10,6	40
Облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України	679,6	27,6	40
Цінні папери, дохід за котрими гарантовано Кабінетом Міністрів України	377,7	15,3	50
Дебіторська заборгованість	68,9	2,8	10
Активи, не заборонені законодавством України	25,9	1	5
Банківські метали	14,5	0,6	10
Кошти на поточному рахунку	16,4	0,7	10
Об'єкти нерухомості	69,9	2,8	10

Джерело: розроблено авторами за [9]

Таким чином, перевагами діяльності НПФ як інституційних інвесторів на вітчизняному інвестиційному ринку є: здатність акумулювати значні інвестиційні активи; наявність податкових пільг, що проявляються в особливостях оподаткування пенсійних внесків; трансформації вивільнених коштів домогосподарств у форму інвестиційних ресурсів [16].

Отже, подальший розвиток НПФ сприятиме не лише зростанню добробуту населення України, а й формуванню потужного інвестиційного ринку в Україні. Тому погоджуємося з науковцями в тому, що для подальшої оптимізації інвестиційного потенціалу недержавних пенсійних фондів, у першу чергу, необхідно на законодавчому рівні здійснити розширення фінансових інструментів, у які НПФ можуть вкладати свої активи; збільшити в структурі інвестиційного портфеля частку фінансових інструментів, що мають відповідне майнове забезпечення з плаваючим доходом, об'єкти нерухомості, банківські метали тощо [17]. Доведено, що подальшому розвитку НПФ сприятиме підвищення рівня інформованості населення про систему накопичувального пенсійного забезпечення та переваги участі у НПФ.

Висновки. Підсумовуючи викладене у статті, варто відзначити, що недержавні пенсійні фонди здійснюють значний вплив на інвестиційний і фінансовий ринок та економічну систему країни в цілому. Це проявляється через механізм акумуляції раніше не задіяних пенсійних активів і трансформації їх у форму інвестицій реального сектора економіки країни. Незважаючи на високу ефективність використання інвестиційного потенціалу НПФ у світовій практиці, ці інститути не набули достатньої популярності в Україні.

Результати проведеного опитування дозволяють стверджувати, що респонденти Полтавської області поінформовані про систему накопичувального пенсійного забезпечення, розуміють важливість соціального захисту, визнають, що НПФ відіграють важливу роль у

соціально-економічному розвитку держави.

Основними проблемами, що зумовлюють низьку зацікавленість громадян в участі в НПФ та потребують негайно розв'язання, є: недостатня розвиненість фондового ринку України з обмеженим вибором фінансових інструментів для вкладення залучених коштів; відсутність чітких гарантій збереження коштів; відносно жорсткі обмеження вкладання активів фондів у різні фінансові інструменти інвестиційних процесів, що не дозволяє в повному обсязі реалізовувати всі потенційні можливості використання заощаджень населення.

Список використаних джерел

1. Лібанова Е.М. Пенсійна реформа в Україні: напрями реалізації : колективна монографія / Е.М. Лібанова. – К. : Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2010. – 270 с.
2. Грег Мак Таггарт. Досвід реформування пенсійної системи у країнах Східної Європи та СНД порівняно з проведенням пенсійної реформи в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pension.kiev.ua/files/dosvid-porivn-Ukr.pdf>.
3. Свенціцькі М. Демографічні та фінансові передумови пенсійної реформи в Україні: прогноз – 2050 / М. Свенціцькі, Л. Ткаченко, І. Чапко. – К. : Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки, 2010. – 72 с.
4. Коваль О.П. Ризики, загрози, пріоритети та наслідки реформування пенсійної системи України : аналіт. доп. / О.П. Коваль ; за ред. Я.А. Жаліла. – К. : НІСД, 2012. – 112 с.
5. Птащенко Л.О. Проблеми формування ефективної фінансово збалансованої пенсійної системи в Україні / Л.О. Птащенко, Р.М. Щербак // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – № 8(87). – С. 65–71.
6. Мелешко О.В. Особливості розвитку недержавних пенсійних фондів: зарубіжний досвід / О.В. Мелешко // Стратегія розвитку України: соціологія, економіка, право / Національний авіаційний університет. – К., 2009. – Вип. 1–2. – С. 250–254.
7. Брагін С. Недержавні пенсійні фонди на неефективному фондовому ринку: приклад України / С. Брагін, О. Макаренко // Вісник НБУ. – 2011. – № 1. – С. 18–24
8. Ткаченко Н.В. Роль недержавних пенсійних фондів у розвитку фінансового ринку України / Н.В. Ткаченко, Н.А. Цікановська // Фінанси України. – 2010. – № 12. – С. 69–79.
9. Грем'яцька К.А. Характеристика ризиків системи недержавного пенсійного забезпечення в контексті діяльності недержавних пенсійних фондів / К.А. Грем'яцька // Теорія і практика державного управління / Харківський РІДУ НАДУ при Президентові України. – 2009. – № 1 (24). – С. 1 – 8.
10. Поворозник В. Щодо реалізації інвестиційного потенціалу недержавного пенсійного забезпечення : аналіт. записка / В. Поворозник. – К. : Нац. ін-т стратег. дослідж., відділ екон. та соц. стратегії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Monitor/December2009/14.htm>.
11. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 № 1057-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/page>.
12. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
13. Підсумки розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nfp.gov.ua/content/stan-i-rozvitok-npz.html>
14. Завора Т.М. Сучасні реалії реформування пенсійної системи України / Т.М. Завора // Розвиток фінансового ринку в Україні: проблеми та перспективи : колективна монографія / за ред. В.О. Онищенко. – Полтава : ПолтНТУ, 2013. – С. 62–75.
15. Диверсификация средств пенсионных фондов в странах ОЭСР (по данным ОЭСР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pension-npf.ru/index.php?src=242>.
16. Змієнко О.М. Сутність недержавних пенсійних фондів як інституційних інвесторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php>.

17. Кириленко О.П. Захист пенсійних накопичень у контексті інвестиційної діяльності недержавних пенсійних фондів / О.П. Кириленко, Г.І. Козак // Фінанси України. – 2012. – № 2. – С. 38–49.
